

קונטרס

בנין יעקב

פרשת תולדות

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורך הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספרים

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : GMAIL.COM@3122131

פרשת תולדות

גודל מעלת מצות כיבוד אב ואם

האיך לא הכיר יצחק במעשי עשיו

בפרשתן (בראשית כה כז) "ויהי עשיו איש יודע ציד איש שדה" ופירש רש"י 'יודע ציד' לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות.

הנה רבות תמהו המפרשים בכיבוד ענין זה, איך שייך לומר שיצחק אבינו לא הכיר מעשי בנו, והאיך לא הרגיש ברוח קדשו שעשיו מרמהו, והרבה יישובים נאמרו על כך כל אחד לפי דרכו.

אף מוסר שפל וגרוע ביותר נשמתו מאירה בשעת קיום מצות ה'

ונראה בס"ד לכאר הענין על פי מעשה שהיה אצל הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, שבאחד מהכפרים שהתגוררו קבוצת מחסידיו, היה שם מוסר אחד יהודי שסר מן הדרך, שהציק רבות לתושבי הכפר היראים, על ידי מסירות לשלמונות, וגרם להם הרבה צרות ורדיפות, בצר להם החליטו החסידים שבנסיעתם הקרובה אל רבם הקדוש החוזה זי"ע, יזכירו שם המוסר בפיתקא בהיכנסם לקודש פנימה, ויבקשו ממנו שיוושעו מהצר הצורר הלזה.

ואכן בהודמנות הראשונה שערכו נסיעה לובלינה, היה זה בימי החנוכה, נכנסו לקודש פנימה והציעו את מבוקשם שיוושעם מצרתם, אך כאשר הגישו

לפניו את הפיתקא עם שמו של המוסר ושם אמו, תמה הרבי עד מאוד, ופנה אל חסידיו ואמר: איני מבין מבוקשכם, והלא נשמת האיש המוזכר לפני מאירה בכל העולמות ואיני רואה עליו שום פגם ועולה.

מבולבלים ותמוהים יצאו החסידים מן הקודש פנימה, ולא מצאו מענה לתעלומתם האיך שייך כדבר הזה שנשמתו של מוסר מפורסם ושפל זה יאיר בכל העולמות, ועל כן באו שוב ביום המחרת אל רבם והגישו את הפיתקא בשנית, ואז אכן פעל עבורם ישועה.

והסביר הרה"ק לתלמידיו מעמא דמילתא, כי ביום אתמול בדיוק באותה שעה שהזכירו שמו לפניו, הדליק המוסר את נרות החנוכה, וזו היתה סיבת האור שהאירה עליו כל כך, כי אפילו מוסר שפל כזה, כאשר עוסק במצות הדלקת נר חנוכה מאירה נשמתו באור נפלא עד שאי אפשר לראות עליו שום פגם.

עשיו היה משמש את אביו בבגדי מלכות

ועל פי בחינה זו נוכל לבאר בדרך אפשר, שעשיו הרשע כיון שהיה זהיר ביותר במצות כיבוד אב, וכמבואר במדרש (בראשית רבה סה טז) על הפסוק (בראשית כו טו) "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית", שבהן היה משמש את אביו, אמר רבי שמעון בן גמליאל כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה ששמש עשיו את אביו, אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בכגדים מלוכלכין, ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בכגדים נקיים, אבל עשיו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בכגדי מלכות, אמר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בכגדי מלכות, ע"כ.

מצות כיבוד אב האירה לעשיו עד שלא ראה אביו אצלו שום פגם

ומפני שהיה מדרקק כל כך במצוה זו, לכן בכל פעם שביקר אצל אביו, האירה נשמתו עד מאוד מחמת המצוה הנשגבה שעסק בה, ועל כן לא היה שייך

בנין פרשת תולדות יעקב ה

שיצחק יראה עליו באותה שעה איזה שמין ופגם, כדוגמת הסיפור הנ"ל שהיה אצל החוזה זי"ע, ומטעם זה 'כסבור אביו שהוא מדקדק במצות'.

ועל פי זה מובן היטב דברי הרמב"ן ועוד מפרשים, שכתבו שיצחק אבינו אף במקום שהכיר במעשי עשיו הרעים, בכל זאת היה מלמד עליו זכות, דהרמב"ן (ר"ה גשה נא) [א] הוקשה על מה שכתב רש"י 'אמר בלבו אין דרך עשיו להיות שם שמים שגור בפיו' שדבריו תמוהים, כי הרי לא היה עשיו רשע בעיני אביו, ואיך אמר יצחק על עשיו שאין דרכו להיות שם שמים שגור על פיו, והלוא סבור היה והחזיקו למדקדק במצוות. ותירץ הרמב"ן שאפשר לומר שאכן עשיו היה בעיניו כירא שמים וכמדקדק במצוות, ואף שלא היה רגיל שם שמים על לשונו לא החליט משום כך שאינו צדיק, אלא דנו לכף זכות, וחשב בלבו כי בעבור היותו איש שדה ולבו על הציד, אינו רגיל להזכיר שם שמים מפני שחושש ומפחד שלא יזכרנו במקום שאינו טהור ומבלי כוונה, ואדרכא נחשב לו זה בעיני אביו ליראת שמים.

ולפי דברינו יובן כי מחמת האור של מצות כיבוד אב שהאירה על עשיו בכל עת בואו אל אביו, לא היה שייך כלל שיראה עליו צד חובה [ב].

רבקה הלבישה את יעקב בבגדים אלו כדי שתגן עליו מצות כיבוד אב

ואפשר לומר עוד בזה הדרך, דהיינו טעמא שרבקה הלבישה את יעקב את בגדי עשיו החמודות, משום שבגד כזה שמויחד לעשיית מצוה יש בה קדושה

(א) וז"ל: ואני תמה, כי לא היה עשיו רשע בעיני אביו, ואולי היה חושב בלבו כי בעבור היותו איש שדה ולבו על הציד, אינו מזכיר שם שמים מפחדו שלא יזכרנו במקום שאינו טהור ומבלי כוונה, ונחשב לו זה בעיני אביו ליראת שמים.

(ב) וראה כעין יסוד זה בדברי הספורנו על הפסוק "ועשה לי מטעמים". וז"ל: רצה במטעמים כדי שיתעסק בכבוד אב ובזה תחול עליו הברכה, עיי"ש.

וכחה רב, ורצתה רבקה שזכות קדושת מצות כיבוד אב תעמוד לו לעזר וסיוע שתחול עליו הברכות המיוחלות, וזהו שאמרו חז"ל (בראשית רבה סה כב) 'מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן' כלומר שהאירה עליו קדושת מצוות כיבוד אב.

ובן מהאי טעמא גופא הטריחה רבקה את יעקב וצותה עליו "ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אתך. לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב", דבפשטות צריך עיון מה ראתה רבקה להטריח את יעקב בהבאת העזים, והרי לכאורה בכל יום היתה דרכה לקחתם היא בעצמה, וכמבואר ברש"י (ד"ה וקח לי) 'שכך כתב לה יצחק בכתובתה ליטול שני גדיי עזים בכל יום'.

ולפי דרכינו יבואר בטוב טעם, דרבקה אמנו הכינה היטב באיזה זכות זכה עשיו לקרבה הגדולה אצל אביו עד שרצה לברכו בברכות הגורליות לו ולדורותיו, ועל כן צותה ליעקב בנה 'לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים', כדי שאף הוא יתעסק בזו השעה ויטריח עצמו במצות כיבוד אב, ועל ידי זה תאיר עליו אור מצות כיבוד אב בהיכנסו לפני יצחק אביו, ויזכה לקבל את הברכות המובטחות.

ודברים אלו יש בהם תוכחת מוסר ולימוד נורא, עד כמה יש לנו לדקדק במצוה רבה ונשגבה זו 'מצות כיבוד אב ואם', אשר גדולה ויתירה מעלתה עד מאוד.

רב כחה של מצות כיבוד אב ואם אף כשהיא שלא לשמה

וגדולה מזאת נמצינו למדים, עד כמה גדולה ויתירה כחה של מצות כיבוד אב, שאפילו אם כוונתו שלא לשם שמים כלל, יש בה קדושה מיוחדת ומאיר בכל העולמות עד כדי כך שאי אפשר לראות ולהכיר ברשעתו באותה שעה, כדאיתא בראשונים שהקשו מדוע אכן הסתיר עשיו הרשע את מעשיו דייקא מאביו, ואילו רבקה אמו הכירה ברשעתו כדמוכח בכתובים, וכן קשה מה שאמרו

חכמינו ז"ל [על הפסוק (בראשית כה ל) "הלעיטני נא מן האדם האדם הזה"] שאותו היום מת אברהם שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה, ואין זו שיבה טובה שהבטיחו הקדוש ברוך הוא, ולכאורה למה לא הסתיר עשיו מעשיו הרעים גם מאברהם.

וביארנו הראשונים שכונת עשיו היתה אחת ויחידה רק כדי לזכות בברכות אביו, ולכן השתדל ביותר לכבדו בכל עת כדי שכבוא העת יתן לו אביו את הברכות המיוחלות, משא"כ את אמו לא כיבד כלל, וכן לא היה איכפת ליה כלל להסתיר מעשיו מאברהם אביו, נמצא שעשיו הרשע לא היה כלל וכלל מצוין במצות כיבוד אב ואם, ורק משום רצונו בברכות כיבד את אביו, ואף על פי כן האירה כל כך מצות כיבוד אב שלו על אף היותה שלא לשמה בתכלית.

וא"כ קל וחומר בן בנו של קל וחומר כאשר האיש הישראלי מקיים מצות כיבוד אב ואם לשם שמים משום שכך צוה הבורא ית"ש, הרי בוודאי מאירה ומבהיקה כחה בכל העולמות עד אין שיעור ואין חקר, ובהתבונן האדם במעלה יתירה ונשגבה זו, בוודאי יתלהב לבו לאחוז במצוה רבה ונשגבה זו בכל כוחו, ושכרו מרובה בזה ובבא.

שלא שינו את לבושם

האיך יתכן לייחס מידת השקר ליעקב איש תם עמוד האמת

כתיב (בראשית כו יט) "ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכורך". וכבר תמהו כאן כל המפרשים, יעקב שהוא מידת אמת, כמאמר הכתוב (מיכה ז כ) "תתן אמת ליעקב", האיך יוציא דבר שקר מפיו. ואף שדחקו המפרשים לומר שלא היה כאן שקר גמור (ראה רש"י), אך סוף כל סוף האיך יתכן ליחס שמץ מידת השקר, ליעקב איש תם איש האמת.

ובזוהר הק' (דף קמב:) מצינו שיעקב אבינו בשעה שאמר לו אביו 'גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא', היה אז יעקב בצרה גדולה, כי פחד שאביו יכיר אותו ויודע לפניו. על כן אמר אז מזמור 'אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה'. כי שפת השקר זוהי הדרגה שעשו שרוי בה, והתפלל יעקב שינצל ממנה^[ג]. הנה משמע מדברי הזוהר הק' שהיה בזה איזה ענין של שקר, וצריך עיון האיך מתיחס לעמוד האמת איזה שמץ של פגם השקר.

(ג) וז"ל הזוה"ק (ח"ק קמב:) רבי אלעזר אמר, יעקב אמר שירתא דא {שיר למעלות אל ה' בצרתה לי וגו'}, [דהא] בשעתא דאמר ליה אבוי גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא, כדן (ד"א בגין) דהוה יעקב בעאקו סגי, דדחיל דאבוי ידע ליה ואשתמודע קמיה, מה כתיב ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות ויברכהו, כדן אמר אל יהו"ה בצרתה לי קראתי ויענני. יהו"ה הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה, דא הוא דרגא דעשו שריא ביה, דאיהו שפת שקר.

העמלקיים שינו את לשונם אך לא לבושם

והרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א ביאר הענין על פי מה דאיתא במדרשים שבשעה שבא עמלק להילחם עם ישראל במדבר, שינו את לשונם ודברו בלשון כנען, כדכתיב (במדבר כא א) "וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וגו', ופירש רש"י 'יושב הנגב' זה עמלק, שנאמר (שם יג, כט) "עמלק יושב בארץ הנגב". ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם הרי אינם כנענים, ולא יועיל תפילתם כי יתפללו להינצל מכנען ולא מעמלק, וכך חשבו שיוכלו לנצח את ישראל.

אך כיון שראו ישראל שלבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, נתחכמו ואמרו נתפלל סתם בלא להזכיר שם האומה, כמו שנאמר "אם נתון תתן את העם הזה בידו", ושמע ה' את תפילתם ונצלו מידם.

ולבאורה יוקשה מאוד, אם בן מדוע אכן לא לבשו העמלקיים בגדי כנען, ואז היו ישראל חושבים בבירור שהם כנעניים, והיו מתפללים 'אם נתון תתן את הכנעני בידו', והיה עמלק מנצחם ח"ו, ולמה אכן שינו רק את לשונם.

לבוש האדם משפיע על פנימיותו לטב ולמוטב

אמנם ביאר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא דהתורה מורה לנו בזה גילוי נורא על ענין המלבושים, כי לבוש האדם אינו דבר חיצוני המיועד לכסות את גוף האדם גרידא, אלא יש בה השפעה על פנימיות האדם, ובכחה אף לשנות את כל מהותו של האדם ולהופכו לאדם אחר לטב ולמוטב.

ועל כן אילו היו העמלקיים לובשים את בגדי כנען הרי בהכרח היה משתנה אף מהותם ופנימיותם ואכן היו נהפכים לכנעניים, ואז אם היו ישראל מתפללים להינצל מיד הכנעני היתה תפילתם מתקבלת, כי על ידי לבישת מלבושי כנען אכן היו נהפכים ונעשים לכנעניים, ועל כן נתחכמו העמלקיים ושינו רק את לשונם כדי לבלבל את ישראל שלא ידעו מי הם.

השפעת בגדי עשו על יעקב אבינו

על כל פנים נמצינו למדים שלבוש האדם משנה את מהותו והופכת את מציאותו, ועל כן לגבי יעקב אבינו בשעה שנכנס אל אביו לקבל את הברכות, הנה כאשר לבש את בגדי עשיו החמודות, השפיע הדבר עליו עד כדי כך שכאילו נקרא שמו עשו, ואם כן בשעה שאמר אל אביו 'אנכי עשו בכורך' לא היה שקר בפיו, כי במידת מה אכן הוא עשיו.

ענין השקר מקורו מכה בגדי עשו

ועל פי דבריו נוכל לומר דהיינו טעמא שייחם הכתוב איזה ענין של שמץ שקר ליעקב אבינו המוכתר במידת האמת, דכיון שכח הלבוש כחה רב להשפיע על מהותו של האדם ופנימיותו, לכן על ידי שלבש יעקב את בגדי עשו נגרם לו איזה ענין של שינוי בדיבורו, ואף שאין לנו שום שמץ השגה בדרכי האבות הק' ומעשיהם, מכל מקום תורה היא ויש לנו ללמוד ממעשי אבות את הדרך אשר נלך, ולהדבק בדרכי אבותינו ואורחות חייהם ולבושיהם, שלא לשנות זיו כל שהוא ממסורות אבותינו ורבותינו, וכעין זה מבואר בדברי החתם סופר (בפרשת ד"ה הלא אצלת. וראה בהערה) [ד].

(ד) וכה דבריו: הנה כתיב את בגדי עשו בנה החמודות, מה משמיענו בזה, אבל נלע"ד דמשמע בירושלמי ר"פ ואלו מנלחין דבמלבושיו של אדם נאצלים מקדושתו של הלוש וה"ה בהיפוך והלוש אותם אחריו יאצל עליו מאותו הרוח לטוב ולמוטב בסוד אשר ילבשם תחתיו מבניו. והנה טומאתו של עשו היתה בלאו דלא תחמוד אשת רעך וביתו עבדו ואמתו וכל אשר לרעך, וידוע כי כבד מכון בלוח ראשון נגד לא תחמוד בלוח שני (רש"י שה"ש ד"ה) לכן היה קצת ניצוץ קדושה בעשו מעשה דכבד אבל כל טומאת לא תחמוד היה בו, ומזה היו בגדיו מטומאים וקראו החמודות דייקא, ולפי שעה כשבא יעקב איש תם לרמאות אביו והוא לא יכול להוציא דבר מפיו שאינו כלו אמת אך צורך שעה הי, על כן הלבישתו אמו בגדי החמודות כדי שלפי שעה יאציל עליו מבגדי עשו אותה מדה לבוא במרמה וכו', עיי"ש.

שלא לשנות מלבוש שלבשו אבותינו

נמצינו למדים עד כמה גדולה כח השפעת הלבוש על פנימיות האדם, שמתהפך מהותו לאיש אחר, וממנו נוכל ליקח מוסר עד כמה חמור הדבר לשנות המלבושים ממה שנהגו אבותינו ואמותינו מדור דור, שמלבד עצם הדבר שמשנה ממנהג שנהגו אבותיו, הרי שיש לה ח"ו השפעה לרעה על פנימיות נפש האדם, שמשנתה פנימיות נפשו ממקור אבותיו.

ולעומת זאת מידה טובה מרובה שיש בכח השמירה על מסורות האבות להלהיב את פנימיות לבו להיאחו בדרכן של ראשונים, ולעורר לבו לאהבת השי"ת ולדבקה בו, ובזכות שלא שינו לבושם יהיו מוגנים מכל השפעה שאינה הגונה.

עוד זאת שלבוש האדם הוא לו למגן ושמירה על כל אורחות חייו, כי הזהיר שלא לשנות מדרכי הלבוש שלבשו אבותינו, יש לו שמירה מיוחדת שלא יסטה ימין ושמאל מדרך המסורה לנו מאבותינו, וכבר המליצו על כך 'כל המשנה ידו על התחתונה'.

ומסופר על אדם אחד שנתעשר עושר רב, ומחמת מעמדו הרם וחשיבותו המדומה בעיני הבריות, ביקש לשנות לבושו ולהחליפו בלבוש מתקדם יותר כדרכן של עשירי עם, וכאשר בא אל אחד מצדיקי הדור הוכיח אותו בדרך צחות ואמר: אכן נתברכת בברכות שמים וזכית לברכת הממון, אך האם משום כך צריך להחליף את הלבוש, וכי נראה לך שכיון שיעקב אבינו בשעה שקבל את הברכות היה לבוש בבגדי עשיו, מחויב אף אתה ללבוש בגדי גויים כדי לזכות לברכות.

